

Predmetna komisija za slovenščino

Opisi dosežkov učencev 9. razreda pri NPZ-ju

Kvalitativni opisi znanja za izbrana območja dosežkov

Preizkus znanja na nacionalnem preverjanju znanja iz slovenščine po 3. obdobju preverja doseganje ciljev/standardov znanja iz učnega načrta Slovenščina (1998). Preizkus je zasnovan dvodelno – v enakem razmerju, kot zahteva učni načrt, preverja doseganje ciljev/standardov znanja iz obravnave umetnostnih in neumetnostnih besedil. V skladu z učnim načrtom je izhodišče za preverjanje neznano umetnostno in neumetnostno besedilo. Letošnji preizkus znanja preverja primerljive cilje/standarde znanja in ima podobno razvrstitev nalog kot preizkusi za NPZ v prejšnjih letih, se pa od njih deloma razlikuje po tem, da ima v obeh delih po dve izhodiščni besedili in da so naloge za preverjanje istih ciljev/standardov nekoliko drugače oblikovane (v I. delu prevladujejo tvorbnе naloge, v II. delu več nalog vključuje razumevanje podatkov in primerov jezikovnih sredstev, ki zahtevajo povezovanje in sklepanje).

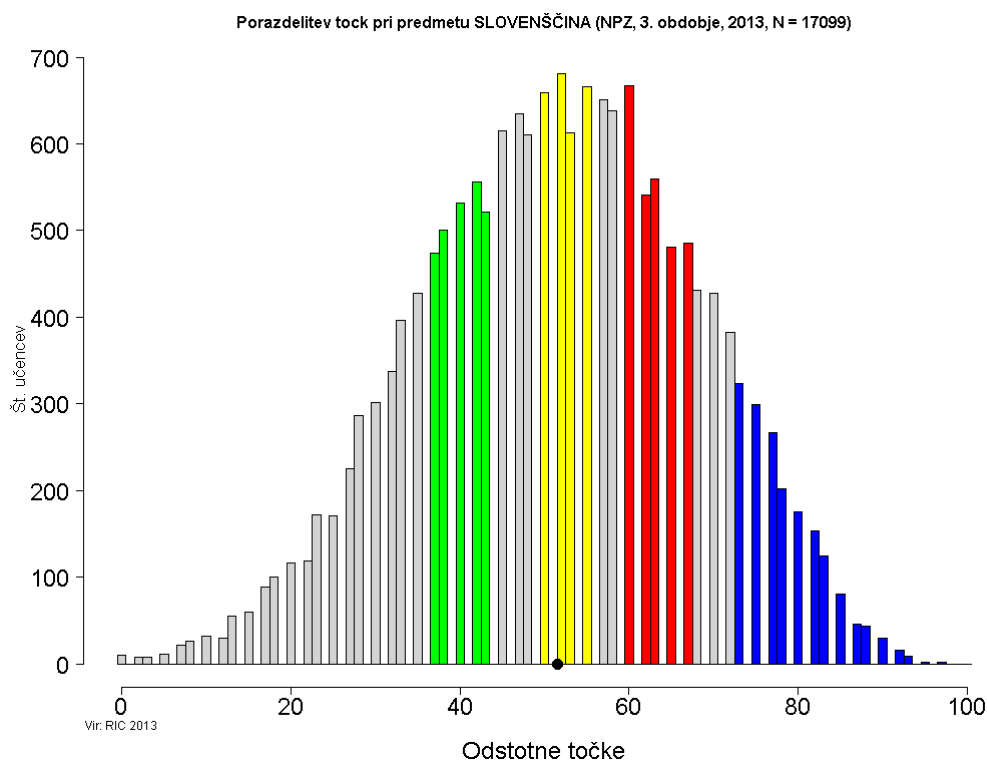
Naloge v I. delu preizkusa preverjajo **zmožnost samostojnega tihega branja, razumevanja in vrednotenja književnosti/umetnostnega besedila** in se navezujejo na krajši lirski pesmi (pesem Barbare Gregorič Gorenc *Zadrega*, objavljeno v zbirki *Tri pike*, Viharnik, Ljubljana, 2005, in pesem Bine Štampe Žmavc *Svet nastaja iz dotika*, objavljeno v zbirki *Roža v srcu*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2010). Naloge v II. delu preizkusa preverjajo zmožnost **samostojnega tihega branja, razumevanja in vrednotenja neznanega neumetnostnega besedila** in se navezujejo na dve besedili različne vrste o isti temi (besedilo Bernarda Nežmaha *Bralnik ali knjiga?*, objavljeno na spletni strani revije *Monitor*, in besedilo z vključenim nebesednim delom, fotografijo naprave, *E-bralniki*, objavljeno na spletni strani revije *Moj mikro*). Pesemski besedili sta v primerjavi z besedili iste vrste na prejšnjih preverjanjih krajši in vključujeta različno zahtevne primere pesniških sredstev. Besedili v drugem delu sta različne vrste o isti temi (pripoved, opis) in vključujeta več elementov, ki v besedilih niso neposredno izraženi, ampak je o njih treba sklepati iz sobesedila.

Naloge za preverjanje posameznih področij znanj oziroma zmožnosti se navezujejo na izhodiščna besedila. V preizkusu so razvrščene podobno kot na NPZ v prejšnjih letih in preverjajo primerljive cilje/standarde znanja, je pa v obeh delih preizkusa več nalog, ki zahtevajo samostojno tvorjenje in zapis daljših odgovorov ter sklepanje in utemeljevanje s sklicevanjem na izhodiščno besedilo, ter nalog, ki preverjajo zmožnost medbesedilnega primerjanja. V I. delu preizkusa prevladujejo tvorbnе naloge. Način točkovanja pri teh nalogah omogoča, da so dosežki prikazani po posameznih kriterijih in za nalogo kot celoto. Povprečni dosežek na preizkusu je primerljiv z NPZ v prejšnjih letih, se pa zaradi večjega deleža zahtevnejših nalog v obeh delih preizkusa pričakovano razlikuje razvrstitev dosežkov znotraj posameznih območij.

V preizkusu znanja je 23 nalog oz. 42 točkovanih enot (tvorbne naloge in nekatere druge naloge imajo po 2 enoti ali več) s skupaj 60 točkami (lani 34 nalog oz. 40 točkovanih enot), in sicer 5 nalog oz. 18 točkovanih enot s skupaj 24 točkami v I. delu (naloge, povezane z izhodiščnima književnima besediloma) in 18 nalog oz. 24 točkovanih enot s skupaj 36 točkami v II. delu (naloge, povezane z izhodiščnima neumetnostnima besediloma).

Opisi dosežkov po območjih so prikazani na način, da poleg ugotavljanja doseganja posameznih ciljev/standardov znanj omogočajo tudi primerjave o doseganju istovrstnih znanj/zmožnosti med leti ter med 2. in 3. obdobjem pri slovenščini ter primerjave o doseganju posameznih področij znanj/zmožnosti pri različnih predmetih (branje in razumevanje besedil ter reševanje besedilnih nalog, samostojno tvorjenje daljših pisnih odgovorov, zahtevnejši miselni procesi). Učitelj, strokovni aktiv in šola kot celota tako lahko opise dosežkov uporabi za objektivni dodatni vpogled v tiste sestavine in vidike svojega učnega procesa, na katerem se kažejo primanjkljaji.

Slika: Porazdelitev točk pri slovenščini, 3. obdobje

ZELENO OBMOČJE

Učenci, katerih skupni dosežki na nacionalnem preverjanju znanja iz slovenščine ob koncu 3. obdobja določajo mejo *spodnje četrtine dosežkov* (učenci z nizkim skupnim dosežkom/seštevkom točk na preizkusu), so v povprečju s 65-odstotno uspešnostjo rešili 5 od skupaj 23 nalog v preizkusu znanja, od tega 2 nalogi delno, s skupaj 8 točkami od 60 možnih (v I. delu delno 1 nalogo z 1 točko in v II. delu 4 naloge, od teh 1 delno, s skupaj 7 točkami).

V I. delu preizkusa znanja (ob neznanih umetnostnih besedilih) je to:

- del tvorbe naloge, ki preverja razumevanje ene od pesmi in zmožnost tvorjenja 'strokovnega' besedila o prebranem književnem besedilu (**2. naloga**, A-del, prepoznavanje teme – o čem govori pesem Zadrega; 1 t, R/= razumevanje/; tema je hkrati naslov pesmi; tvorba naloge v celoti tako z vsebinskim kot jezikovnim delom spada v modro območje).

V II. delu preizkusa znanja (ob neznanih neumetnostnih besedilih) so to:

- naloga, ki preverja zmožnost samostojnega tihega branja in razumevanja dveh neznanih neumetnostnih besedil različne vrste o isti temi – prepoznavanje namena enega in drugega besedila v povezavi s temo (**2. naloga** – s katerim namenom sta bili predvsem napisani besedili; za vsako besedilo izbira pravilnega med štirimi ponujenimi odgovori, 2 t, R);
- naloga, ki preverja zmožnost razumevanja enega od dveh besedil – iskanje bistvenih podatkov (**4. naloga** – kaj v besedilu 2 izvemo o bralniku; dopolnitev preglednice z zahtevanimi podatki, 2 t, R);
- naloga, ki preverja poimenovalno zmožnost v povezavi z razumevanjem obeh izhodiščnih besedil (**8. naloga** – kako je v besedilih še poimenovan bralnik; zapis dveh poimenovanj, 2 t, R), in
- del naloge, ki preverja zmožnost razumevanja besedila ter upovedovalno/skladenjsko zmožnost (**13. b-naloga** – ob pogledu na kaj uživa avtor, zapis ustreznega odgovora na vprašanje iz navedenega odstavka; samostojno tvorjenje in zapis odgovora, 1 t, R).

Pisno razlago teme besedila (naloga v I. delu preizkusa znanja) UN opredeljuje kot temeljni cilj/standard znanja, vse naloge v II. delu preizkusa, ki so jih uspešno rešili tudi učenci z nizkim skupnim dosežkom, pa preverjajo cilje oziroma standarde, ki so v učnem načrtu opredeljeni kot **minimalni**. Taksonomsko vse naloge preverjajo znanje na ravni razumevanja.

Naloge ne vključujejo poznavanja strokovnih izrazov (izobraževalnih ciljev) iz učnega načrta.

Dosežki v zelenem območju so za II., jezikovni del preizkusa znanja, kljub dvema izhodiščnima besediloma primerljivi z lanskimi in z dosežki na NPZ v preteklih letih. Učenci z nizkimi skupnimi dosežki ob različnih izhodiščnih besedilih uspešno rešujejo naloge, ki preverjajo doseganje istih ciljev/standardov znanja – razumevanje namena besedila, posameznih neposredno zapisanih podatkov, besed in besednih zvez v osnovnem pomenu.

Primerljiv je tudi skupni seštevek točk v zelenem območju (lani 5 nalog s skupaj 6 točkami).

V I. delu preizkusa znanja na letošnjem NPZ v to območje spada del vsebine tvorbnih nalog z 1 točko, na NPZ v preteklem šolskem letu in na prejšnjih preverjanjih, na katerih je bilo izhodiščno besedilo pesemsko, pa ni bilo nalog, ki bi spadale v zeleno območje. Tvorbna naloga v celoti tudi letos spada v modro območje. Podatki NPZ kažejo, da imajo učenci z nizkimi dosežki z razumevanjem pesemskih besedil v primerjavi s proznimi večje težave ne glede na vrsto, dolžino in zahtevnost pesemskega besedila, ne glede na to, ali je besedilo sodobno ali starejše, in tudi ne glede na vrsto, zahtevnost in način oblikovanja nalog.

RUMENO OBMOČJE

Učenci, katerih skupni dosežki pri slovenščini določajo mejo *med polovicama dosežkov*, so poleg nalog iz zelenega območja v povprečju uspešno rešili še 7 nalog, od tega 4 naloge delno, s skupaj 10 točkami (v I. delu delno 1 nalogo z 1 točko in v II. delu 6 nalog, od teh 3 delno, s skupaj 9 točkami).

V I. delu preizkusa znanja (ob neznanih umetnostnih besedilih) je to:

- del tvorbnih nalog, ki preverja razumevanje ene od pesmi in zmožnost tvorjenja 'strokovnega' besedila o prebranem književnem besedilu (**3. naloga**, A-del, razumevanje sporočila – kaj je predvsem povedano v pesmi Svet nastaja iz dotika; sporočilo je hkrati naslov pesmi; 1 t, R; tvorbna naloga v celoti tako z vsebinskim kot jezikovnim delom spada v modro območje).

V II. delu preizkusa znanja (ob neznanih neumetnostnih besedilih) so to:

- naloga, ki preverja zmožnost natančnega branja in razumevanja enega od dveh izhodiščnih besedil (**5. naloga** – katere prednosti bralnika v primerjavi s knjigo navaja besedilo 1; zapis dveh zahtevanih podatkov, 2 t, R);
- naloga, ki preverja poimenovalno zmožnost v povezavi z razumevanjem enega od dveh izhodiščnih besedil (**9. naloga** – zakaj v besedilu 1 avtor samega sebe poimenuje starokopiten bralec; zapis treh zahtevanih podatkov /vsi so v besedilu navedeni na istem mestu, v eni povedi/, 2 t, R);
- naloga, ki preverja poimenovalno zmožnost, razumevanje prenesenega pomena stalne besedne zveze *paša za oči* v navedenem delu izhodiščnega besedila (**12. naloga** – kaj v navedeni povedi pomeni podčrtana besedna zveza, samostojno tvorjenje in zapis odgovora, 1 t, R);
- del naloge, ki preverja zmožnost razumevanja besedila ter upovedovalno/skladenjsko zmožnost (**13. c-naloga** – kaj je želel izvedeti; zapis ustreznega odgovora na vprašanje iz navedenega odstavka, 1 t, R);
- dva od treh delov naloge, ki preverja upovedovalno/skladenjsko in metajezikovno zmožnost (**15. naloga, a-del** – prepoznavanje skladenjskega razmerja med stavkoma v navedeni povedi; izbira pravega med tremi ponujenimi odgovori, 1 t, Z /≠ znanje/poznavanje/, in c-del – kaj izraža obkroženi stavek, prepoznavanje pogojnega razmerja; izbira pravega med tremi ponujenimi odgovori, 1 t, R), in
- del naloge, ki preverja metajezikovno zmožnost – prepoznavanje glagola v navedeni povedi (**17. a-naloga** – iz povedi izpiši glagola; zapis obeh glagolov, 1 t, Z).

Cilji oz. standardi, katerih doseganje preverjajo naloge, ki spadajo v rumeno območje (meja med polovicama dosežkov), so v učnem načrtu opredeljeni kot **minimalni** (vse naloge v II. delu) in temeljni (del naloge v I. delu).

Taksonomsko naloge v rumenem območju preverjajo znanje na ravni znanja/poznavanja in razumevanja.

Naloge predvidevajo poznavanje naslednjih strokovnih izrazov iz učnega načrta (izobraževalni cilji), vsi so iz II., jezikovnega dela preizkusa: poved, stavek, **glavni stavek**, glagol.

V primerjavi z NPZ v preteklem šolskem letu spada v rumeno območje (naloge, ki so jih s 65-odstotno uspešnostjo rešili učenci s skupnimi dosežki okoli povprečja) manj nalog, polovico manjše je tudi število točk (lani 11 nalog z 20 točkami). Razlika se kaže v I., književnem delu preizkusa (lani 4 naloge s skupaj 6 točkami). Ker je bilo tudi na NPZ v preteklem šolskem letu izhodiščno besedilo pesemsko (sicer druge vrste, pripovedno), bi bilo mogoče sklepati, da je eden od razlogov za nižjo uspešnost drugačen način preverjanja znanja – večje število nalog, ki zahtevajo samostojno tvorjenje 'strokovnega' pisnega besedila o prebranem književnem besedilu. Glede na to, da je nizek dosežek (po ena naloga z 1 točko v zelenem in rumenem območju) povsem primerljiv z dosežkom na NPZ v šolskem letu 2008/2009 s podobnim pesemskim besedilom v I. delu preizkusa in z drugačnimi nalogami (ne s tvorbnimi), ki so preverjale iste standarde znanja kot naloge na letošnjem preizkusu, pa je mogoče sklepati, da imajo učenci težave predvsem z metaforično zmožnostjo/zaznavanjem pesemskih podob/slik in njihovo sporočilnostjo ter z razumevanjem prenesenega pomena. Dosežki v II. delu preizkusa znanja so primerljivi z lanskimi in z NPZ v preteklih letih.

RDEČE OBMOČJE

Učenci, katerih skupni dosežki pri slovenščini določajo mejo *zgornje četrtine dosežkov, so poleg nalog iz zelenega in rumenega območja v povprečju uspešno rešili še 8 nalog*, od tega 4 naloge delno, *s skupaj 15 točkami* (v I. delu 3 naloge, od tega 2 delno, s skupaj 7 točkami, in v II. delu 5 nalog, od teh 2 delno, s skupaj 8 točkami).

V I. delu preizkusa znanja (ob neznanih umetnostnih besedilih) so to:

- naloga, ki preverja zmožnost medbesedilnega primerjanja obeh izhodiščnih pesemskih besedil, vidiki: zvrstna umestitev (ali sta besedili lirski), prepoznavanje/zaznavanje in poimenovanje pesniških sredstev (poosebitev, oklepajoča rima, nagovor), vrstna umestitev (ali sta besedili soneta) ter zmožnost doživljanja in zaznavanja razpoloženja (ali sta besedili otožni) (**1. naloga** – kaj je skupno obema besediloma; naloga zahteva presojo pravilnosti ponujenih trditev, 2 t, Z, R, U /= uporaba/);
- del tvorbe naloge, ki preverja razumevanje ene od pesmi in zmožnost tvorjenja 'strokovnega' besedila o prebranem književnem besedilu (**2. naloga**, C-del – iz pesmi izpiši dva primera pesniških sredstev in ju poimenuj; 2 t, R, Z; tvorba naloge v celoti tako z vsebinskim kot jezikovnim delom spada v modro območje), in
- dva dela tvorbe naloge, ki preverja zmožnost branja, razumevanja, vrednotenja in primerjanja pesemskih besedil ter zmožnost tvorjenja 'strokovnega' besedila o prebranih književnih besedilih (**5. naloga**, B-del, opis in utemeljitev zunanje zgradbe obeh pesmi; 2 t, Z, R, in Č-del – izbira in utemeljitev, zakaj te izbrana pesem bolj nagovarja kot druga pesem; 1 t, A /= analiza, V /= vrednotenje/).

V II. delu preizkusa znanja (ob neznanih neumetnostnih besedilih) so to:

- naloga, ki preverja zmožnost razumevanja obeh besedil in zmožnost medbesedilnega primerjanja (**3. naloga** – kaj o predstavljeni napravi izvemo v obeh besedilih; izbira ponujenih podatkov, ki veljajo za obe besedili, 2 t, R, A);
- naloga, ki preverja razumevanje enega od besedil in metajezikovno zmožnost – prepoznavanje značilnosti vrste besedila (**6. naloga** – ali je besedilo 1 subjektivno ali objektivno, izbira enega od odgovorov in utemeljitev s primerom iz besedila; tvorjenje in zapis odgovora, 1 t, Z, R, A);
- naloga, ki preverja poimenovalno zmožnost v povezavi z razumevanjem enega od izhodiščnih besedil ter upovedovalno/skladenjsko in pravopisno zmožnost (**11. naloga** – zakaj je beseda listanje v navedeni povedi zapisana v narekovajih; samostojno tvorjenje in zapis odgovora v povedi, 2 t, R, Z);
- del naloge, ki preverja razumevanje besedila in upovedovalno/skladenjsko zmožnost (**13. a-naloga** – do česa avtor ni začutil odpora; zapis pomensko ustreznega odgovora na vprašanje iz navedenega odstavka, 1 t, R);
- del naloge, ki preverja zmožnost pisnega tvorjenja besedila z bistvenimi podatki iz izhodiščnih besedil (**18. naloga**, A-del, vsebina – katero besedilo je zate kot bralca, ki se odloča za nakup bralnika, prepričljivejše; utemeljitev s tremi podatki, 2 t, A, V).

Cilji oz. standardi, katerih doseganje preverjajo naloge, ki spadajo v rdeče območje (v zgornjo četrtino dosežkov), so v učnem načrtu opredeljeni kot **minimalni** in temeljni, ena naloga (dve enoti 1. naloge iz I. dela) pa preverja cilj, ki je opredeljen kot *višji*.

Naloge, ki spadajo v rdeče območje, so v obeh delih preizkusa taksonomsko različno zahtevne.

Naloge predvidevajo poznavanje naslednjih strokovnih izrazov iz učnega načrta (izobraževalni cilji): **lirska pesem**, poosebitev, *oklepajoča rima*, nagovor, *sonet*, metafora, **okrasni pridevek**, ponavljanje, stopnjevanje, ritem, refren; subjektivno, objektivno besedilo, narekovaj.

V primerjavi z NPZ v preteklem šolskem letu v obeh delih preizkusa znanja v rdeče območje spada primerljivo število nalog (lani 8 nalog s skupaj 14 točkami), primerljiva je tudi zahtevnost ciljev/standardov znanj (posamezni deli vsebine tvorbnih nalog v I. delu preizkusa, vsebinski del tvorbene naloge v II. delu).

MODRO OBMOČJE

Učenci, katerih skupni dosežki določajo *zgornjo desetino dosežkov*, so poleg nalog iz zelenega, rumenega in rdečega območja v povprečju uspešno rešili še 8 nalog, od tega 6 delno, s skupaj 18 točkami (v I. delu 4 naloge, od tega 3 naloge delno, s skupaj 13 točkami, in v II. delu 4 naloge, od teh 3 naloge delno, s skupaj 5 točkami).

V I. delu preizkusa znanja (ob neznanih umetnostnih besedilih) so to:

- dva dela tvorbene naloge, ki preverja razumevanje ene od pesmi in zmožnost tvorjenja 'strokovnega' besedila o prebranem književnem besedilu (**2. naloga**, Č-del, pojasnitev vloge vsaj enega od pesniških sredstev; 1 t, R, in D-del, jezikovna ustreznost in pravilnost zapisanega besedila /vrednoti se le, če dobi učenec za vsebino /kriteriji A, B, C in Č/ najmanj 2 točki, zato je dosežek pričakovano nižji/, 1 t, U; v modro območje spada tudi tvorba naloge v celoti, vsebinski in jezikovni del);
- večji del tvorbene naloge (4 kriteriji od 6), ki preverja razumevanje ene od pesmi in zmožnost tvorjenja 'strokovnega' besedila o prebranem književnem besedilu (**3. naloga**, B-del – katera podoba/pesemska slika se pojavi v 1. kitici, 1 t, R; Č-del – katera podoba/pesemska slika se pojavi v 2. kitici, 1 t, R; D-del – kaj sporoča podoba/pesemska slika v 2. kitici, 1 t, R, in E-del – jezikovna ustreznost in pravilnost zapisanega besedila /vrednoti se le, če dobi učenec za vsebino /kriteriji A, B, C, Č in D/ najmanj 2 točki, zato je dosežek pričakovano nižji/, 1 t, U; v modro območje spada tudi tvorba naloge v celoti, vsebinski in jezikovni del);
- naloga, ki preverja literarnozgodovinsko znanje, pregledno poznavanje književnikov in njihovih del (**4. naloga** – čigavi sodobnici sta avtorici izhodiščnih besedil; izbira treh pravilnih odgovorov med šestimi ponujenimi, 2 t, Z), in
- večji del tvorbene naloge (3 kriteriji od 5), ki preverja zmožnost branja, razumevanja, vrednotenja in primerjanja pesemskih besedil ter zmožnost tvorjenja 'strokovnega' besedila o prebranih književnih besedilih (**5. naloga**, primerjaj obe pesmi, A-del, razpoloženje in utemeljitev razpoloženja v obeh pesmih, 2 t, R, A; C-del – dve izbrani značilnosti pesmi po lastnem izboru in utemeljitev, 2 t, A, V, in D-del, jezikovna ustreznost in pravilnost zapisanega besedila /vrednoti se le, če dobi učenec za vsebino /kriteriji A, B, C in Č/ najmanj 2 točki, zato je dosežek pričakovano nižji/, 1 t, U; tudi ta naloga v celoti spada v modro območje).

V II. delu preizkusa znanja (ob neznanih neumetnostnih besedilih) so to:

- naloga, ki preverja poimenovalno zmožnost v povezavi z razumevanjem enega od besedil (**10. naloga** – kaj v izhodiščnem besedilu pomenijo navedene besede; izbira ustrezne razlage pomena; besede v besedilu niso razložene, njihov pomen je mogoče razbrati iz sobesedila; 2 t, R);
- del naloge, ki preverja upovedovalno/skladenjsko in metajezikovno zmožnost (**15. naloga**, b-del – spraševanje po obkroženem stavku v navedeni dvostavčni povedi; tvorjenje ustreznega vprašanja za pogojni odvisnik, 1 t, U);
- del naloge, ki preverja metajezikovno zmožnost – prepoznavanje glagolskih oblik v navedeni povedi (**17. b-naloga** – kaj imata skupnega glagola v navedeni povedi; izbira pravilnega med štirimi ponujenimi odgovori, 1 t, Z), in
- del tvorbene naloge (**18. naloga**, B-del, jezikovna ustreznost in pravilnost zapisanega besedila /vrednoti se le, če dobi učenec za kriterij A/vsebino najmanj 1 točko, 1 t, U).

Cilji oz. standardi, katerih doseganje preverjajo naloge, ki spadajo v modro območje (v zgornjo desetino dosežkov), so v učnem načrtu opredeljeni kot **minimalni** in temeljni.

Taksonomsko so tudi naloge, ki spadajo v modro območje, različno zahtevne.

Naloge predvidevajo poznavanje naslednjih strokovnih izrazov iz učnega načrta (izobraževalni cilji): Simon Gregorčič, **Niko Grafenauer**, **Ivan Cankar**, **Boris A. Novak**, **Svetlana Makarovič**, Ivan Tavčar; glagol, oseba, število, naklon, **glagolski vid**.

V primerjavi z NPZ v preteklem šolskem letu v modro območje (naloge, ki jih je z več kot 65-odstotno uspešnostjo rešilo zgornjih 10 odstotkov učencev) spada več nalog s polovico več točkami. Razlika se kaže predvsem v I., književnem delu preizkusa (lani 4 naloge s skupaj 7 točkami). Razvrstitev dosežkov znotraj posameznih območij kaže, da so imeli učenci z nižjimi dosežki na preizkusu težave predvsem s samostojnim tvorjenjem pisnega besedila o obeh prebranih pesmih – vse tri tvorbnne naloge (2., 3. in 5.) kot celota, z vsebinskim in jezikovnim delom, spadajo v modro območje; učenci z nižjim skupnim dosežkom na preizkusu so napisali samo posamezne sestavine vsebinskega dela nalog.

Kot zahtevni za večino učencev se v obeh delih preizkusa kažejo isti cilji/standardi znanja kot na prejšnjih NPZ – razumevanje teme besedil, povzemanje značilnosti besedil, utemeljevanje s sklicevanjem na besedila in primerjanje njihovih značilnosti ter tvorjenje smiselnega in povezanega besedila o prebranih besedilih.

V I., književnem delu, se kot zahtevno tako kot na dosedanjih NPZ kaže tudi poznavanje književnikov in njihovih del, v II., jezikovnem delu, pa razumevanje posredno ali na različnih mestih v izhodiščnih besedilih izraženih podatkov, razumevanje posameznosti v besedilih v povezavi s temo ter povezovanje jezikovnih sredstev z njihovo vlogo v izhodiščnih besedilih.

NAD MODRIM OBMOČJEM

V območje *nad modrim območjem* – s 65-odstotno uspešnostjo jih niso rešili niti učenci z najvišjimi skupnimi dosežki na preizkusu znanja – se je uvrstilo 6 nalog s skupaj 9 točkami (v I. delu delno 2 nalogi s skupaj 2 točkama in v II. delu 4 naloge s skupaj 7 točkami).

V I. delu preizkusa znanja (ob neznanih umetnostnih besedilih) sta to dve zahtevnejši vsebinski sestavini dveh tvorbnih nalog, in sicer:

- del naloge, ki preverja zmožnost prepoznavanja in poimenovanja lirskega izpovedovalca (**2. naloga**, B-del – kdo govori pesem; velik del učencev je kot odgovor navedel avtorico pesmi; 1 t, R), in
- del naloge, ki preverja razumevanje sporočila podobe/pesemske slike v 1. kitici pesmi (**3. naloga**, C-del; velik del učencev je kot odgovor navedel dobesedno razumevanje podobe metulja in cveta, brez pomenskega prenosa; 1 t, S).

V II. delu preizkusa znanja (ob neznanih neumetnostnih besedilih) so to naloge, ki zahtevajo povezovanje jezikovnih sredstev z njihovo vlogo in pomenom v sobesedilu; vse naloge razen 1. zahtevajo samostojno tvorjenje in zapis odgovorov:

- naloga, ki preverja zmožnost natančnega branja in razumevanja obeh besedil ter povezovanje podatkov, ki v besedilih niso neposredno izraženi in zahtevajo sklepanje (**1. naloga** – prepoznavanje vrste besedila, teme, naslovnika in sporočevalca; presoja pravilnosti ponujenih trditev, 2 t, Z, R, A, S);
- naloga, ki zahteva prepoznavanje okoliščin nastanka enega od dveh besedil – sporočevalčevega odnosa do obravnavane teme (**7. naloga** – ali ima avtor besedila do bralnika naklonjen ali nenaklonjen odnos; utemeljitev s primerom iz besedila, 2 t, R, A);
- naloga, ki preverja zmožnost natančnega branja in upovedovalno/skladenjsko zmožnost, prepoznavanje nanašalnice v navedeni povedi (**14. naloga** – na kaj se nanaša beseda *slednje*; odgovori učencev kažejo, da so imeli težave z razumevanjem pomena besede in /zahtevnejše/ skladenjske sestave povedi, 1 t, R), in
- naloga, ki preverja upovedovalno/skladenjsko in metajezikovno zmožnost – prepoznavanje logičnega razmerja med dejanji (**16. naloga** – poved spremeni tako, da bo drugi del izražal nasprotje prvemu, pretvorba navedene podredno zložene povedi v protivno priredje; razvrstitev dosežkov kaže, da je bil izbrani primer za učence z nižjimi dosežki prezahteven, 2 t, R, U)

Cilji oz. standardi, katerih doseganje preverjajo naloge, ki so se kot zelo zahtevne izkazale tudi za učence z najvišjim skupnim dosežkom na preizkusu, so v učnem načrtu opredeljeni kot **minimalni** in temeljni.

Taksonomsko so tudi naloge v tem območju različno zahtevne.

Poznavanje strokovnih izrazov iz učnega načrta (izobraževalni cilji) zahteva samo ena od nalog, 1. v jezikovnem delu, in sicer: **praktičnosporazumevalno** in **strokovno besedilo**.

Razvrstitev nalog v tem območju kaže, da gre letos za podobno število nalog in točk kot lani (5 nalog s skupaj 7 točkami), naloge so si podobne tudi po tem, da preverjajo zahtevnejše miselne procese. To se kot zahtevno za

večino učencev kaže tudi na mednarodnih raziskavah bralne pismenosti. Sklepati je mogoče, da ima večina učencev tako pri književnem kot pri jezikovnem pouku premalo izkušenj s samostojnim delom z zahtevnejšimi besedili tako na ravni sprejemanja (branja) kot na ravni tvorjenja besedil (pisanja besedil o prebranem).

Razporeditev dosežkov v obeh delih preizkusa znanja je, razen pri nalogah, ki spadajo v območje nad modrim, v skladu s cilji in standardi znanja v učnem načrtu. Razporeditev dosežkov po območjih za I., književni del preizkusa znanja tudi letos kaže, da ima večina nalog v tem delu visoko občutljivost za razlike v znanju 'na vrhu', tj. pri preverjanju znanja učencev z visokimi skupnimi dosežki na preizkusu, in nekoliko nižjo občutljivost za preverjanje znanja učencev s povprečnimi oz. z nižjimi skupnimi dosežki. Dosežki v II., jezikovnem delu preizkusa znanja kažejo ustrezno razvrstitev nalog znotraj vseh območij, se pa zaradi zahtevnejših primerov jezikovnih sredstev nekoliko razlikuje doseganje posameznih ciljev/standardov znanj.

Za preizkus kot celoto se kažejo podobne ugotovitve kot na prejšnjih NPZ – učenci so uspešni pri odgovorih na vprašanja o podrobnostih, posameznostih in podatkih, ki so v besedilih neposredno navedeni, težave pa imajo pri nalogah, ki zahtevajo posploševanje, povzemanje in sklepanje s 'pogledom' na celotno besedilo ter z utemeljevanjem, vrednotenjem in s ponazarjanjem. Ugotovitve NPZ o bralni zmožnosti so primerljive s podatki mednarodnih raziskav o bralni pismenosti.

I. del (Umetnostni besedili Barbare Gregorič Gorenc Zadrega in Bine Štampe Žmavc Svet nastaja iz dotika.)

Naloga	Točke	Dejavnost, cilj/standard	Taksonomska stopnja	Zmožnost/izobraževalni cilj	Območje
SPREJEMANJE					
BRANJE UMETNOSTNIH BESEDIL Učenec samostojno in z razumevanjem tiho bere umetnostna besedila				– zmožnost samostojnega branja, razumevanja in vrednotenja književnosti/ umetnostnega besedila (UN, cilji, str. 61)	
RAZČLENJEVANJE					
1	2	– našteje razlike med lirsko in epsko poezijo (UN, st., str. 124)/razlikuje lirsko in epsko pesem (UN, cilji, str. 78); – poimenuje in opiše poosebitev (UN, st., str. 124)/zaznava in razume poosebitev (cilji, str. 77); – <i>poimenuje in opiše oklepajočo rimo</i> (UN, st., str. 124)/prepoznava oklepajočo rimo (UN, cilji, str. 77); – zaznava nagovor (UN, cilji, str. 78)/poimenuje in opiše nagovor (UN, st., str. 124); – poimenuje pesniško vrsto: sonet (UN, st., str. 124)/prepoznava sonet kot pesniško vrsto (UN, cilji, str. 78); – zaznava učinke besedila na čustva in tako doživlja razpoloženje pesmi (UN, cilji, str. 78)	– znanje – razumevanje – uporaba	– lirska pesem – poosebitev – <i>oklepajoča rima</i> – nagovor – <i>sonet</i> zmožnost razumevanja UB	Rdeče
2	5 1 (P)	– pisno razloži temo besedila (UN, st., str. 124); – prepozna in poimenuje lirskega izpovedovalca (UN, st., str. 123); – izpiše, poimenuje in opiše metaforo/poosebitev/ okrasni pridevek //najde slogovno zaznamovane besede (UN, st., str. 124)//prepozna aliteracijo (UN, cilji, str. 77)//zaznava in razume zahtevnejše tvorjenke (UN, cilji, str. 77); – doživlja besede z več pomeni; razume rabo določene sopomenke v besedilu glede na časovno in čustveno slogovno zaznamovanost (UN, cilji, str. 77)	– znanje – razumevanje – analiza/sinteza – uporaba	– okrasni pridevek – poosebitev – metafora zmožnost razumevanja UB razvija recepcijsko sposobnost, tako da piše o literarnoestetskem doživljanju literature/ <i>strokovno besedilo o literaturi</i> (UN, cilji, str. 85)	Modro
3	5 1 (P)	– poišče temo in osrednjo idejo (sporočilo) besedila (UN, cilji, str. 79)/pisno razloži temo besedila (UN, st., str. 124); – pisno izrazi videnje pesemskih slik (UN, st., str. 123)/zaznava in doživlja pesemske slike oz. motive (UN, cilji, str. 78)	– razumevanje – analiza/sinteza – uporaba	zmožnost razumevanja UB razvija recepcijsko sposobnost, tako da piše o literarnoestetskem doživljanju literature/ <i>strokovno besedilo o literaturi</i> (UN, cilji, str. 85)	Modro
4	2	– pregledno pozna književnike in njihova dela (UN, st., str. 125)	– znanje	– izobr. cilj: Simon Gregorčič, Niko Grafenauer, Ivan Cankar, Boris A. Novak, Svetlana Makarovič Ivan Tavčar (UN, cilji, str. 89)	Modro

Naloga	Točke	Dejavnost, cilj/standard	Taksonomska stopnja	Zmožnost/izobraževalni cilj	Območje
5	7 1 (P)	<ul style="list-style-type: none"> – zaznava učinke besedila na čustva in tako doživlja razpoloženje pesmi (UN, cilji, str. 78); – razčleni zunanjo zgradbo pesmi (UN, st., str. 124); – zaznava in doživlja zvočnost pesniškega jezika (rima, ritem, aliteracija, asonanca) (UN, cilji, str. 76–78)/opazuje likovno podobo besedila (UN, cilji, str. 77)/zaznava in razume besede s prenesenim pomenom: metafora, poosebitev, refren) (UN, cilji, str. 77–78)/razume temo pesemskega besedila (UN, cilji, str. 78); – razvija sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil (UN, cilji, str. 74)/upošteva medbesedilno izkušnost (UN, cilji, str. 76) 	<ul style="list-style-type: none"> – znanje – razumevanje – analiza – sinteza – vrednotenje – uporaba 	<ul style="list-style-type: none"> – rima – ritem – nagovor – ljubezenska pesem – okrasni pridevek – poosebitev – metafora – refren <p>zmožnost razumevanja UB razvija recepcijsko sposobnost, tako da piše o literarnoestetskem doživljanju literature/<i>strokovno besedilo o literaturi</i> (UN, cilji, str. 85)</p>	Modro

II. del (Neumetnostno besedilo: E-bralnik, besedili 1 in 2.)

Naloga	Točke	Dejavnost, cilj/standard	Taksonomska stopnja	Zmožnost/izobraževalni cilj	Območje
SPREJEMANJE					
BRANJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL					
Učenec prebere strokovna in publicistična besedila (navedena v učnem načrtu) (UN, st., str. 120):					
– poročila o aktualnih/zanimivih dogodkih (UN, cilji, 7., 8., 9. razred, str. 66) in					
– opis naprave in njenega delovanja (UN, cilji, 9. razred, str. 66), nato pa:					
RAZČLENJEVANJE					
1	2	– prepozna temo besedila (UN, st., str. 120) – določi naslovnika (UN, st., str. 119) – določi sporočevalca (UN, st., str. 119) – pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze (UN, st., str. 122) – določi, ali je besedilo praktičnosporazumevalno ali strokovno (UN, st., str.120)	– znanje – razumevanje – analiza – sinteza	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja besedila; – okoliščinska/pragmatična razčlemba; – zmožnost prepoznavanja okoliščin/sporočevalca, naslovnika; – metajezikovna razčlemba; – izobraževalni cilj: praktičnosporazumevalno, strokovno besedilo (UN, cilji, 9. r., str. 73); – zmožnost medbesedilnega primerjanja	Nad modrim
2	2	– prepozna namen besedila (UN, st., str. 120)	– razumevanje	– naklonska razčlemba; – zmožnost prepoznavanja sporočevalčevega namena; – zmožnost medbesedilnega primerjanja	Zeleno
3	2	– najde bistvene podatke (UN, st., str. 120)	– razumevanje – analiza	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja besedila; – zmožnost medbesedilnega primerjanja	Rdeče
4	2	– najde bistvene podatke (UN, st., str. 120)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja besedila	Zeleno
5	2	– najde bistvene podatke (UN, st., str. 120)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja besedila	Rumeno
6	1	– pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze (UN, st., str. 122) – določi, ali je besedilo subjektivno ali objektivno in svoje mnenje utemelji (UN, st., str. 120)	– znanje – razumevanje – analiza	– metajezikovna razčlemba; – izobraževalni cilj: subjektivno, objektivno besedilo (UN, cilji, 8. r., str. 73);	Rdeče
7	2	– najde bistvene podatke (UN, st., str. 120)	– razumevanje – analiza	– okoliščinska/pragmatična razčlemba; – zmožnost prepoznavanja okoliščin/sporočevalca	Nad modrim

Naloga	Točke	Dejavnost, cilj/standard	Taksonomska stopnja	Zmožnost/ izobraževalni cilj	Območje
8	2	– različne pomene iste besede ponazori v rabi (UN, st., str. 121)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja besedila; – poimenovalna zmožnost	Zeleno
9	2	– najde slogovno zaznamovane besede/besedne zveze (UN, st., str. 120)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja besedila; – poimenovalna zmožnost	Rumeno
10	2	– besedam išče sopomenke (UN, st., str. 121)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja besedila; – poimenovalna zmožnost	Modro
11	2	– stilno zaznamovanim sopomenkam določi ustrezni govorni položaj (UN, st., str. 121) – pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze (UN, st., str. 122) – utemelji zapis ločil (UN, st., 2. tril., str. 116)	– razumevanje – uporaba	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja besedila; – poimenovalna zmožnost; – pravopisna zmožnost; – izobraževalni cilj: narekovaj (UN, cilji, 2. tril., 6. r., str. 43, 3. tril., str. 73); – upovedovalna/skladenjska zmožnost	Rdeče
12	1	– dani stalni besedni zvezi določi preneseni pomen ter ga ponazori v rabi (UN, st., str. 121)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja dela besedila; – poimenovalna zmožnost	Rumeno
13. a)	1	– v vprašalni povedi najde vprašalnico in nanjo smiselno odgovori (UN, st., 2. tril., str. 116)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja dela besedila; – upovedovalna/skladenjska zmožnost	Rdeče
13. b)	1	– v vprašalni povedi najde vprašalnico in nanjo smiselno odgovori (UN, st., 2. tril., str. 116)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja dela besedila; – upovedovalna/skladenjska zmožnost	Zeleno
13. c)	1	– najde eno- in dvostavčne povedi ter jim določi stavčno in stavčnočlensko zgradbo (UN, st., str. 120)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja dela besedila; – upovedovalna/skladenjska zmožnost	Rumeno
14	1	– najde besede, s katerimi je poimenovana ponovljena prvina, ter pove, v kakšnem razmerju je do nanašalnice (UN, st., str. 120)	– razumevanje	– pomenska razčlemba; – zmožnost razumevanja dela besedila; – upovedovalna/skladenjska zmožnost	Nad modrim

Naloga	Točke	Dejavnost, cilj/standard	Taksonomska stopnja	Zmožnost/izobraževalni cilj	Območje
15. a)	1	– pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze (UN, st., str. 122) – v dvostavnih povedih določi glavne in odvisne stavke (UN, st., str. 122)	– znanje	– metajezikovna razčlemba; – metajezikovna zmožnost; – izobraževalni cilj: poved (UN, cilji, 2. r., str. 30, 3. tril., str. 73), stavek (UN, cilji, 7. r., str. 73), glavni stavek (UN, cilji, 8. r., str. 73)	Rumeno
15. b)	1	– s pravi lним veznikom oz. predložno zvezo izrazi logična razmerja med dejanji (UN, st., str. 121)	– razumevanje – uporaba	– metajezikovna razčlemba; – upovedovalna/skladenjska zmožnost	Modro
15. c)	1	– s pravi lним veznikom oz. predložno zvezo izrazi logična razmerja med dejanji (UN, st., str. 121)	– razumevanje	– metajezikovna razčlemba; – upovedovalna/skladenjska zmožnost	Rumeno
16	2	– s pravi lним veznikom oz. predložno zvezo izrazi logična razmerja med dejanji (UN, st., str. 121)	– razumevanje – uporaba	– metajezikovna razčlemba; – upovedovalna/skladenjska zmožnost; – pravopisna zmožnost	Nad modrim
17. a)	1	– pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze (UN, st., str. 122) – najde glagole v osebni obliki (UN, st., str. 120)	– znanje	– metajezikovna razčlemba; – metajezikovna zmožnost; – izobraževalni cilj: glagol (UN, cilji, 6. r., str. 43, 3. tril., str. 73)	Rumeno
17. b)	1	– pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze (UN, st., str. 122) – najde glagole v osebni obliki in jim določi osebo, število, naklon, vid (UN, st., str. 120)	– znanje	– metajezikovna razčlemba; – metajezikovna zmožnost; – izobraževalni cilj: glagol, oseba, število (UN, cilji, 6. r., str. 43, 3. tril., str. 73), naklon (UN, cilji, 7. r., str. 73), glagolski vid (UN, cilji, 8. r., str. 73),	Modro
TVORJENJE					
18 A	2	– v utemeljevalnem besedilu najde sklep/trditev in pojasnilo/utemeljitev; – napiše strokovno besedilo, in sicer ob pisni pripravi, upošteva tudi zunanjo oblikovanost besedila in pravopisna pravila (UN, st., str. 121)	– analiza – vrednotenje – uporaba	– zmožnost, tvorjenja besedila dane besedilne vrste; poimenovalna zmožnost, upovedovalna/skladenjska zmožnost, slogovna zmožnost, pravopisna zmožnost	Rdeče Modro
B	1	– komentar besedila (UN, cilji, 8. r., str. 68)			

PRILOGA

I. DEL

Besedilo 1

Barbara Gregorič Gorenc

ZADREGA

Zadrega – tresoča zadrega:
roke in noge drhte!
Utripajoča zadrega:
nori podivjano srce!
Zadrega – zadruga na ustih:
besed še v mislih nikjer:
cmok v grlu
in v glavi praznina;
povsod samo velik nemir!
Zadrega – zardela zadrega:
lica so sončni zahod;
pokrila bi se čez glavo
in skrila v kakšen kot.
Ali pa stekla, tekla,
in kam daleč ušla!
A stojim kot pribita,
pogled moj uprt je v tla;
kot vame ves svet bi zrl
in me spravljal v obup!
Moja velika zadrega –
spesnil jo je – tvoj poljub ...

Besedilo 2

Bina Štampe Žmavc

SVET NASTAJA IZ DOTIKA

Svet nastaja iz dotika –
ko metulj poboža cvet,
cvet narahlo se zaniha,
kot bi k vetru bil pripet.

Svet nastaja iz dotika –
ko se v dlani znajde dlan,
svet si z nežnostjo preslika
v sončno svojo senčno stran.

Svet nastaja iz dotika –
ko gre pesnik pesem pet,
svet je čudežna oblika
dotikalnice besed.

(Gregorič Gorenc, B., 2005. Zadrega. V: Tri pike. Ljubljana: Viharnik d. o. o.
Štampe Žmavc, B., 2010. Svet nastaja iz dotika. V: Roža v srcu. Ljubljana: Mladinska knjiga.)

II. DEL

Besedilo 1

Bralnik ali knjiga?

November 2008 – Bernard Nežmah

Pojavil se je bralnik. Miniaparat žepnega formata, ki ponuja vsebine knjig na zaslonu. Tiskana knjiga, ki je od Gutenberga naprej prepričljivo dominirala, je dobila novega tekmeca. Klasični računalnik, na katerem ste lahko prebirali knjižne vsebine, kljub svoji priročnosti ni postal resen konkurent knjigi. Napornost gledanja v bleščavi zaslon je taka pomanjkljivost, da knjige ne ogrozi.

Kaj torej pomeni prihod novega bralnika?

Najprej, je čudo, ob katerem je bralec presenečen. Čeprav prihaja iz rodu kompjuterjev, je na prvi pogled bolj podoben knjigi kot računalniku. Njegove črke ne skačejo, niso osvetljene z notranjim virom svetlobe, sam format pa je velikosti žepne knjige.

Kot starokopiten bralec, ki uživa ob pogledu na knjigo, ki jo rad drži v rokah, po njej lista, vanjo vpisuje in po njej podčrtuje, sem apriorni nasprotnik uporabe e-bralnika. Toda nova napravica me je presenetila. Do nje nisem začutil odpora, temveč mi je vzbudila radovednost, česa je sposobna in kaj lahko ponudi.

Pogled nanjo je res blagodejen. Za oko je občutek enak kot pri branju knjige. Tudi "listanje" je prijazno, s tipko priključiš novo stran, lahko pa se tudi sprehodiš po zelenih straneh.

Sama praktičnost bralnika je navdušujoča. Vanj lahko naložiš na stotine knjig, to pa pomeni, da boš lahko bogato nekaj desetmetrsko knjižnico spravil v drobceno napravo. Kako genialen stroj, če pomislimo na usode emigrantov, ki so bili primorani čez noč vse svoje premoženje strpati v dve torbi in so vzeli s seboj kvečjemu eno ali dve najljubši knjigi.

Prednost bralnika v primerjavi s knjigo je občutna zlasti na potovanjih, počitnicah ali ob dolgotrajnih odhodih v tujino.

Ali torej bralnik pomeni smrt knjige, tako kot je računalnik pokopal pisalni stroj pred slabima dvema desetletjema? Je mar bralnik popolnoma superioren nad knjigo?

Če odmislim materialnost papirja, način tiska, obliko knjig, kar je pogosto vse paša za oči in v veselje duha, se bralnik in knjiga razlikujeta v načinu branja. Knjigo zaobjameš z enim pogledom. Med vrstice in na margine lahko pripisuješ bralne opombe, ki jih čez leta z lahkoto odkriješ, če knjige samo prelistaš. Če je branje zgolj potovanje čez besedilo, je bralnik zmagovalec. Če pa je branje ustvarjanje vtisov, dejanje polaščanja besedila in avtorja, je zmagovalec papirna knjiga. Tudi spomin je narejen bolj po modelu knjige. Kdaj pa kdaj vzameš v roke že prebrano knjigo in se približno spomniš, na katerem delu strani si občrtal pomembno mesto. Ker je bralnik ponavljajoča se ena stran, je bistveno slabši medij za vizualni spomin.

Njegova najšibkejša točka pa je material. Navidez se zdi enakovreden nadomestek za knjigo, a to gre vzeti s previdnostjo. Na knjigo lahko po nesreči sedeš, se nanjo nasloniš, lahko ti pade na tla, celo iz ognja je bila že kdaj rešena. Za bralnik pa so takšne okoliščine navadno usodne.

Kakorkoli že: bralnik je izum, ki zagotovo ne bo pokopal knjige, bo pa povzročil pohod branja tudi na generacije in v skupine, ki doslej niso brale obsežnejših knjig.

(Prirejeno po: <http://www.monitor.si/clanek/bralnik-ali-knjiga>. Pridobljeno: 11. 1. 2012.)

margina – rob ob natisnjem besedilu, npr. ob knjigi

OBRNI LIST.

Besedilo 2

E-bralniki

Trenutno najbolj priljubljeni e-bralniki imajo 6-palčni zaslon (15,2 cm po diagonali), na tem prostoru pa ponujajo ločljivost 600 x 800 pik. Boljši in novejši modeli imajo 16 stopenj sivine, starejši 8, še starejši le 4. Razlika med 4 in 16 stopnjami sivine je ogromna, slednje pa je zlasti obvezno, če e-bralnik podpira prikaz PDF-dokumentov, kjer so slike pogostejše. Razlike so tudi v že naloženi vsebini. Medtem ko nekateri proizvajalci ponujajo nekaj e-knjižnih klasikov, drugi ponujajo kupon za nakup nekaj knjig po bralčevi izbiri, tretji e-bralniki pa so recimo opremljeni z leksikoni in s slovarji, npr. Amazonov Kindle.

Zmogljivost naprav se vrti od pol do več GB, a je to ob velikosti e-knjig od 0,2 do 0,5 MB zanemarljivo, saj jih lahko v katerokoli napravo shranimo več tisoč. Nekatere ponujajo tudi razširljivost s pomnilniškimi karticami. Dobro, da teža e-bralnikov ni odvisna od zmogljivosti – Kindle 2 in Sonyjev PRS-505 tako tehtata okoli 290 gramov. Nekatere naprave

so lažje, druge, še zlasti tiste z večjim zaslonom, pa težje (10-palčni model Kindle DX tehta okoli 500 gramov).

Posebnost nekaterih modelov je na dotik občutljiv zaslon, kar omogoča tudi vnašanje zapiskov in pisanje po zaslonu. Spet drugi modeli imajo minitipkovnico, prek katere vnašamo zapiske in dostopamo do dodatnih funkcij.

Velika večina e-bralnikov omogoča poslušanje MP3-glasbe med branjem e-knjig. Nekateri modeli imajo le izhod za slušalke, drugi imajo vgrajene tudi preproste zvočnike (Kindlovi so precej tihi, a dovolj za osebno uporabo v ne preglasnem prostoru). Tudi sinteza govora iz besedila (branje knjig) je funkcija, ki jo ponuja vse več naprav. Žal resnično dobro deluje le v angleščini, slovenska besedila pa so neposlušljiva.

(Prirejeno po: http://www.mojmikro.si/v_srediscu/podrobneje_o/e-bralniki_za_v_roko.
Pridobljeno: 11. 1. 2012.)

I. DEL

Naloge iz I. dela se navezujejo na besedili 1 in 2.

Pozorno preberi izhodiščni besedili 1 in 2 ter reši naloge.

1. Preberi obe besedili. Kaj je skupno obema?
Obkroži črki pred pravilnima odgovoroma.

- A Obe besedili sta lirski pesmi.
- B V vsakem besedilu je vsaj ena posebitev.
- C V vsakem besedilu je oklepajoča rima.
- Č V vsakem besedilu je nagovor.
- D Besedili sta soneta.
- E Besedili sta otožni.

(2 točki)

OBRNI LIST.

II. DEL

Naloge iz II. dela se navezujejo na besedili 1 in 2.

Pozorno preberi izhodiščni besedili 1 in 2 ter reši naloge.

1. Ali so naslednje trditve o izhodiščnih besedilih pravilne ali ne?
Če je trditev pravilna, obkroži DA, če ni, obkroži NE.

Besedilo 1 in besedilo 2 sta bili objavljeni na isti spletni strani.	DA	NE
Besedilo 1 je praktičnosporazumevalno, besedilo 2 je strokovno.	DA	NE
Besedilo 1 in besedilo 2 imata isto temo.	DA	NE
Obe besedili sta napisali osebi, ki se spoznata na bralnike.	DA	NE
Za obe besedili je znan podatek o času nastanka.	DA	NE

(2 točki)

2. S katerim namenom sta bili predvsem napisani besedili?
V vsakem stolpcu obkroži pravilno trditev.

Besedilo 1	Besedilo 2
A Da bralcem predstavi prednosti in slabosti nove naprave.	A Da bralce opozori na slabosti naprave.
B Da bralcem opiše različne vrste novih naprav.	B Da bralcem svetuje pri nakupu naprave.
C Da bralcem svetuje pri nakupu nove naprave.	C Da bralcem predstavi novo napravo.
Č Da bralce prepriča, da je naprava že nadomestila knjigo.	Č Da bralce prepriča, naj kupijo napravo.

(2 točki)

3. Kaj o predstavljeni napravi izvemo v obeh besedilih?
S križcem označi vsak podatek, ki velja za obe besedili.

Podatek	Besedilo 1 in 2
Velikost in teža bralnika.	
Zmogljivost bralnikov.	
Način branja z bralnikom.	
Avtorjev odnos do bralnika.	
Posebnosti različnih modelov bralnikov.	

(2 točki)

4. Kaj v besedilu 2 izvemo o bralniku?
Dopolni preglednico.

	15,2 cm po diagonali
Zmogljivost	
	Od 290 g do 500 g
	600 x 800 pik
Posebnosti modelov (napiši eno)	

(2 točki)

5. Katere prednosti bralnika v primerjavi s knjigo navaja besedilo 1?
Poišči 2 in ju napiši na črto.

_____

(2 točki)

6. Ali je besedilo 1 subjektivno ali objektivno?
Obkroži pravilni odgovor in navedi en primer iz besedila, ki potrjuje tvojo izbiro.

Besedilo 1 je s u b j e k t i v n o / o b j e k t i v n o .

Primer iz besedila:

(1 točka)

7. Kakšen odnos ima avtor besedila 1 do bralnika?
Obkroži ustrezní odgovor in ga utemelji s primerom iz besedila.

Avtor ima do nove naprave n a k l o n j e n / n e n a k l o n j e n odnos.

Utemeljitev: _____

(2 točki)

8. Kako je v besedilih še poimenovan bralnik?
Na črto napiši dve poimenovanji.

(2 točki)

9. V besedilu 1 avtor samega sebe poimenuje *starokopiten bralec*. Zakaj?
Odgovor napiši na črti, vanj vključi vsaj 3 podatke.

(2 točki)

10. Kaj v besedilu 1 pomenijo besede *dominirati*, *emigrant*, *superioren*, *aprioren*?
Na vsako črto napiši ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ dominirati	1 občudovati
_____ emigrant	2 prevladovati, biti v premoči
_____ superioren	3 manjvreden, podrejen
_____ aprioren	4 kdor se je izselil v tujino
	5 vnaprejšnji
	6 tak, ki po kateri od lastnosti presega druge; večvreden

(2 točki)

11. Preberi poved.

Tudi "listanje" je prijazno, s tipko prikličeš novo stran, lahko pa se tudi sprehodiš po zelenih straneh.

Zakaj je beseda listanje zapisana v narekovajih?
Odgovor v obliki povedi napiši na črti.

(2 točki)

12. Preberi poved.

Če odmislim materialnost papirja, način tiska, obliko knjig, kar je pogosto vse paša za oči in v veselje duha, se bralnik in knjiga razlikujeta v načinu branja.

Kaj v navedeni povedi pomeni podčrtana besedna zveza?
Odgovor napiši na črto.

(1 točka)

13. Preberi odstavek.

Kot starokopiten bralec, ki uživa ob pogledu na knjigo, ki jo rad drži v rokah, po njej lista, vanjo vpisuje in po njej podčrtuje, sem apriorni nasprotnik uporabe e-bralnika. Toda nova napravica me je presenetila. Do nje nisem začutil odpora, temveč mi je vzbudila radovednost, česa je sposobna in kaj lahko ponudi.

Odgovori na vprašanja iz odstavka. Odgovore napiši na črte.

a) Do česa avtor ni začutil odpora?

_____

(1 točka)

b) Ob pogledu na kaj uživa avtor?

_____

(1 točka)

c) Kaj je želel izvedeti?

_____

(1 točka)

14. Preberi poved.

Razlika med 4 in 16 stopnjami sivine je ogromna, slednje pa je zlasti obvezno, če e-bralnik podpira prikaz PDF-dokumentov, kjer so slike pogostejše.

Na kaj se v povedi nanaša podčrtana beseda?

Odgovor napiši na črto.

_____

(1 točka)

15. Preberi poved.

Če je branje zgolj potovanje čez besedilo, je bralnik zmagovalec.

a) Kakšno je razmerje med prvim in drugim stavkom v povedi?
Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Drugi stavek je glavni stavek, prvi pa odvisni.
- B Prvi stavek je glavni stavek, drugi pa odvisni.
- C Oba stavka sta enakovredna.

(1 točka)

b) Vprašaj se po obkroženem stavku.
Vprašanje napiši na črto.

(1 točka)

c) Kaj izraža obkroženi stavek?
Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Način.
- B Pogoj.
- C Čas.
- Č Vzrok.

(1 točka)

16. Preberi poved.

Čeprav prihaja iz rodu kompjuterjev, je na prvi pogled bolj podoben knjigi kot računalniku.

Poved spremeni tako, da bo drugi del izražal nasprotje prvemu delu.

(2 točki)

17. Preberi poved.

Če odmislim materialnost papirja, se bralnik in knjiga razlikujeta v načinu branja.

- a) Iz povedi izpiši glagola.
Napiši ju na črto.

(1 točka)

- b) Kaj imata skupnega glagola v navedeni povedi?
Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Število.
- B Naklon.
- C Vid.
- Č Osebo.

(1 točka)

OBRNI LIST.

18. Katero besedilo je zate kot bralca, ki se odloča za nakup bralnika, prepričljivejše? Svoje mnenje utemelji s tremi podatki iz izbranega besedila. Besedilo zapiši na črte.

A	B
2	1

Skupno število točk: 60